

Анісімова О.Ю.*

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Доповідь «Ведення бізнесу» (англ. Doing Business Report) - щорічне дослідження групи Світового банку, що оцінює в 183 країнах простоту здійснення підприємницької діяльності на основі 10 індикаторів. Доповідь присвячена оцінці нормативних актів, що регулюють діяльність малих та середніх підприємств протягом усього життєвого циклу, і порядку їх застосування на практиці (правозастосування).

Доповідь складається з 2003 року і зазвичай публікується восени. З 2005 року (Doing Business 2006) у доповіді присутній рейтинг держав за легкістю ведення бізнесу, а з 2006 року (DB 2007) країни ранжуються також і за індикаторами.

Крім того, дослідження Doing Business не тільки вказують на проблеми, які перешкоджають розвитку підприємництва, але й визначають їх причини та містять рекомендації щодо проведення необхідних реформ. Дослідження базувалися на 85 країнах і включали інформацію про ряд процедур (їх вартості і тимчасових витратах), які повинні пройти початківці компанії перш ніж почати роботу на законних підставах.

Першу доповідь «Ведення бізнесу» було опубліковано в 2003 році під назвою Doing Business 2004. У ньому не було рейтингу держав, а лише розглядалися умови ведення підприємницької діяльності по 5 індикаторам в 133 країнах. Доповідь 2011 року (Doing Business 2012) вже охоплює 11 наборів індикаторів та 183 країни. Щороку в доповіді «Ведення бізнесу» публікуються 8967 показників. Для розрахунку цих показників авторський колектив використовує більше 52000 приватних значень даних, кожне з яких публікується на веб-сайті «Ведення бізнесу». Там же опубліковані часові ряди даних по кожному показнику та кожній країні, починаючи з першого року використання даного показника або включення даної країни в вибірку дослідження. Для забезпечення порівнянності часових рядів в дослідженні виробляються зворотні перерахунки наборів даних з урахуванням змін методики і можливих коригувань даних. На сайті представлені також всі вихідні набори даних, які використовувалися в роботах з історії питання. Відсоток даних, скоригованих, наприклад, у доповіді «Ведення бізнесу - 2010» у порівнянні з даними доповіді за попередній рік, склав 5,5 відсотка.

Доповідь включає 10 індикаторів, кожен з яких, у свою чергу, має певні параметри. Для порівнянності даних по 183 країнам, автори сформулювали для кожного індикатора певну типову ситуацію (припущення), в рамках якої і оцінюється порядок дій підприємців або пов'язаних з ними осіб. При цьому в розрахунок береться місто, яке є найбільшим діловим центром в країні. Таким чином, формування рейтингу держав здійснюється на основі простоти ведення бізнесу в їх найбільших мегаполісах. Індекс сприйняття корупції (The Corruption Perceptions Index) - глобальне дослідження і супроводжуючий його рейтинг країн світу за показником поширеності корупції у державному секторі. Розрахований за методикою міжнародної неурядової організації Transparency International, засно-

* к.е.н., м.н.с. НДЧ Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ваної на комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатів глобального опитування.

У рамках індексу корупція визначається як будь-які зловживання службовим становищем з метою особистої вигоди. Орієнтацію на експертні опитування ініціатори проекту пояснюють тим, що при вимірюванні корупції статистичні дані, наприклад, число кримінальних справ або судових вироків за фактами корупції, як правило, «не працюють». Ці дані, по-перше, не завжди доступні, а по-друге, відображають не стільки реальний рівень корупції, скільки ефективність роботи правоохоронних органів по виявленню і припиненню фактів корупції. У цій ситуації єдиним надійним джерелом інформації, на думку дослідників, виступають думки і свідчення тих, хто безпосередньо стикається з корупцією (підприємці) або професійно займається її вивченням (аналітики).

Індекс сприйняття корупції являє собою зведений індикатор, що розраховується на основі даних, отриманих з експертних джерел, наданих міжнародними організаціями. Всі джерела вимірюють загальний ступінь поширеності корупції (частотність і / або обсяг хабарів) у державному та політичному секторах і включають оцінку безлічі країн. Джерела оцінюють рівень сприйняття корупції експертами, як живуть в конкретній країні, так і зарубіжними, і являють собою набір опитувань підприємців, аналітиків по оцінці комерційних ризиків і фахівців з конкретним країнам з різних міжнародних організацій. Індекс ранжує країни і території за шкалою від 0 (найвищий рівень корупції) до 10 (найнижчий рівень корупції) на основі сприйняття рівня корумпованості державного сектора. У підсумковому рейтингу, разом з кількістю балів і рангом країни, наводяться також число джерел, різниця між найбільш високими / низькими значеннями індикаторів для кожної країни на основі відповідних джерел, величина стандартного відхилення та довірчий інтервал по кожній країні, який дозволяє зробити висновки про точність результатів індексу для кожної країни.

Визначити ступінь порівняльних переваг окремої країни можна, порівнюючи обсяги її експорту та імпорту для окремого товару. Ранжування країн відповідно до величини їх експорту (імпорту) відповідатиме їх ранжуванню за ступенем порівняльних переваг, тобто найбільші порівняльні переваги матиме країна з найбільшим експортом.

У 1986 р. під егідою ЮНІДО була опублікована робота, що містила розрахунки індексів фактичних порівняльних переваг (Reveal Comparative Advantage — RCA) для ряду країн і товарних груп у 1970-1972 та 1981-1983 рр. Методика розрахунків базується на формулі, запропонованій Б.Баласса ще у 1965 р.

Згідно з нею, індекс фактичних порівняльних переваг певної країни по конкретній товарній групі, позначений як $ij RCA$, дорівнює:

$$RCA_{ij} = (X_{ij} - M_{ij}) / [T_{kj} * (T_{iw} / T_{kw})], \quad (1)$$

де X – експорт;

M – імпорт;

i – продукт;

j – країна;

k – вся продукція;

W – світ;

$$T = (X + M) / 2. \quad (2)$$

Позитивне значення індексу *ij* *RCA* демонструє наявність порівняльних переваг, негативне – їх відсутність. При цьому чим більше значення даного індексу, тим більшим є порівняльні переваги.

Індекси фактичних порівняльних переваг можна застосовувати для порівняння міжнародної конкурентоспроможності різних товарів чи галузей національної економіки; для співставлення порівняльних переваг у виробництві окремого товару між кількома країнами, а також для оцінки конкурентоспроможності виробництва кількох видів продукції у різних країнах.

Для оцінки конкурентоспроможності окремих секторів національної економіки використовується дещо інша концепція порівняльних переваг. Ця концепція розглядає стан конкуренції окремого сектора порівняно з іншими секторами економіки країни, причому в індикатор включають обсяги експорту й імпорту. Індекс *RCA* (*Revealed Comparative Advantage*), тобто індекс виявленої порівняльної переваги, уніфікує експорт та імпорт *i*-ї галузі із загальним експортом та імпортом усіх галузей певної країни. Позитивна величина цього індексу означає, що *i*-та галузь має порівняльну перевагу. Якщо *i*-та галузь є чистим експортером, то вона більше експортує порівняно із сукупністю всіх галузей. Від'ємна величина індексу відображає порівняльну втрату.